

POSTANOWIENIE

Dnia 13 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Ewa Stefańska

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z wniosku Gminy O. - Prezydenta Miasta O.

przy uczestnictwie J. T.

o wpis hipoteki przymusowej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 stycznia 2022 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w O.

postanowieniem z dnia 15 lutego 2021 r., sygn. akt II Ca [...],

"Czy decyzja wydana w trybie art. 27 ust 8 i 8a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece i może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w O. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne: czy decyzja wydana w trybie art. 27 ust. 8 i 8a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom

uprawnionym do alimentów stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece i może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej.

Powyższe zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu wniosku Gminy O. o wpis hipoteki przymusowej w kwocie 6 000 zł na udziale J. T. w $\frac{1}{4}$ nieruchomości gruntowej, dla której Sąd Rejonowy w O. prowadzi księgę wieczystą nr (...). Do wniosku Gmina O. dołączyła uwierzytelnione odpisy decyzji Prezydenta Miasta O. o przyznaniu świadczeń z funduszu alimentacyjnego na rzecz S. T. i J. T. za łączne okresy od dnia 1 stycznia 2018 r. do dnia 30 września 2019 r. Postanowieniem z dnia 23 września 2020 r. Sąd Rejonowy w O. oddalił wniosek Gminy O. uznając, że dołączone do wniosku dokumenty nie mogą stanowić podstawy dokonania żadanego wpisu.

Rozpoznając apelację Gminy O. od postanowienia z dnia 23 września 2020 r. Sąd Okręgowy powziął wątpliwości wyartykułowane w przedstawionym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym.

Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 109 ust. 1 oraz art. 110 pkt 3 u.k.w.h. hipotekę przymusową można ustanowić m. in. na podstawie tytułu wykonawczego, określonego w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym oraz na podstawie decyzji administracyjnej, o ile przepisy szczególne tak stanowią, chociażby decyzja nie była ostateczna. Według natomiast art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, dłużnik alimentacyjny jest obowiązany do zwrotu organowi właściwemu wierzyciela należności w wysokości świadczeń wypłaconych z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej, łącznie z odsetkami ustawowymi za opóźnienie. Należności te podlegają ściągnięciu w drodze egzekucji sądowej na podstawie przepisów o egzekucji świadczeń alimentacyjnych, prowadzonej na podstawie decyzji, o której mowa w ust 8 pkt 1, bez konieczności zaopatrywania jej w klauzulę wykonalności (art. 27 ust. 3 i 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów). Jeśli już toczy się postępowanie egzekucyjne w celu zaspokojenia roszczeń osoby uprawnionej z tytułu alimentów, organ właściwy wierzyciela, który wypłacał świadczenia z funduszu alimentacyjnego, będący wierzicielem należności,

o których mowa w ust. 3, przyłącza się do tego postępowania. Organ, który przyłącza się do postępowania egzekucyjnego, ma te same prawa co wierzyciel uprawniony z tytułu alimentów (art. 27 ust. 3a u.p.o.u.a.). Do wniosku o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w ust. 3, lub o przyłączenie się do postępowania egzekucyjnego, o którym mowa w ust. 3a, organ właściwy wierzyciela, o którym mowa w ust. 3a, dołącza:

1. ostateczną decyzję przyznającą świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej;
2. informacje o rozpoczęciu realizacji decyzji, o której mowa w pkt 1, i terminie wypłat świadczeń z funduszu alimentacyjnego w poszczególnych miesiącach określonych w decyzji.

Sąd Okręgowy wskazał, że postawione zagadnienie prawne dotyczy ustalenia, czy tytuł wykonawczy, o którym mowa w art. 109 ust. 1 u.k.w.h. stanowi również decyzja administracyjna przyznająca świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej, wydana na podstawie ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. Zgodnie bowiem z art. 777 par. 1 pkt 3 k.p.c. tytułami egzekucyjnymi są także inne (oprócz orzeczeń sądowych i orzeczeń wydanych przez referendarza sądowego, a także ugód zawartych przed sądem) orzeczenia, ugody i akty, które z mocy ustawy podlegają wykonaniu w drodze egzekucji sądowej. Następnie Sąd pytający zwrócił uwagę, że tytuły wykonawcze, o których mowa w powołanym przepisie mogą zostać wydane zarówno w postępowaniu sądowym jak i w postępowaniu administracyjnym, jednak doszedł do wniosku, że decyzja administracyjna przyznająca świadczenia z funduszu alimentacyjnego osobie uprawnionej nie posiada przymiotu administracyjnego tytułu wykonawczego. W dalszym ciągu Sąd Okręgowy stwierdził, że rozważenia wymaga, czy regulacja zawarta w art. 27 ust. 8a ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów stanowi regulację szczególną, o jakiej mowa w art. 777 par. 1 pkt 3 k.p.c. W tym celu Sąd drugiej instancji omówił zmiany wprowadzone w powołanej ustawie w 2015 r., a zmierzające do skutecznego dochodzenia roszczeń regresowych od dłużnika alimentacyjnego. W efekcie swoich rozważań Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że brak przeszkód prawnych, aby wpisać

hipotekę przymusową na podstawie decyzji administracyjnej wydanej w trybie art. 27 ust. 8a w związku z ust. 8 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przy zastosowaniu art. 777 par. 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 109 u.k.w.h., która – po myśli tych przepisów – stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu k.p.c. Jednakże wykładnia literalna art. 110 pkt 3 u.k.w.h., brak regulacji szczegółowej w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów upoważniającej do wpisania hipoteki przymusowej na podstawie ww. decyzji wskazują na brak możliwości dokonania wpisu hipoteki przymusowej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Zgodnie z art. 390 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., jeżeli przy rozpoznawaniu apelacji powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd może przedstawić je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu, odraczając rozpoznanie sprawy.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego prezentowany jest jednolity pogląd, że podjęcie uchwały rozstrzygającej zagadnienie prawne stanowi - ze względu na jej wiążący charakter - wyjątek od zasady samodzielnego rozstrzygania sprawy przez sąd właściwy. Z tego względu wskazuje się na potrzebę ścisłej wykładni przesłanek stosowania powołanego przepisu (zob.m.in. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 30 marca 1999 r. III CZP 62/98, OSNC 1999, Nr 10, poz. 166 oraz postanowienia Sądu Najwyższego: z 18 lutego 2021 III CZP 13/20; z 29 października 2009 r., III CZP 79/09 i z dnia 12 stycznia 2010 r., III CZP 106/09). W judykaturze podkreśla się przy tym, że przedmiotem zagadnienia prawnego może być jedynie taka poważna wątpliwość prawna, której wyjaśnienie w formie uchwały jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy przez sąd drugiej instancji. Sąd ten powinien zatem szczegółowo wyjaśnić, na czym polegają jego wątpliwości i dlaczego uważa je za poważne; obowiązany jest również wykazać, że wątpliwości te pozostają w związku przyczynowym z rozstrzygnięciem środka odwoławczego. Przedstawiając zagadnienie prawne, sąd powinien wyjaśnić związek między zakładaną - z uwzględnieniem poczynionych ustaleń faktycznych - podstawą prawną rozstrzygnięcia, a sformułowanym zagadnieniem, a także

zamieścić w uzasadnieniu rozważania prawne wskazujące, że dostrzeżona przezeń wątpliwość ma "poważny" charakter, tzn. jej rozstrzygnięcie napotyka na trudności wykraczające poza te, które towarzyszą wykładni prawa. Jeżeli tego nie uczyni, podjęcie stosownej uchwały przez Sąd Najwyższy nie jest dopuszczalne (por.m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, Nr 1, poz. 9, z 28 sierpnia 2008 r., III CZP 67/08, z 26 października 2011 r., III CZP 59/11, z 11 stycznia 2018 r., III CZP 63/17, OSNC-ZD 2019, z. A, poz. 3, z 30 czerwca 202 r., III CZP 61/19).

Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia nie czyni zadość wskazanym wymaganiom. Pomijając już, że uzasadnienie postanowienia z dnia 15 lutego 2021 r. dotknięte jest błędami stylistycznymi i literowymi (w końcowej jego części mowa jest nawet o tym, że wątpliwości powstały w związku z rozpoznaniem zażalenia, a nie apelacji), to rozważania w nim zawarte są tak chaotyczne, że w istocie nie wiadomo, jakie zagadnienie prawne wzbudza wątpliwości Sądu Okręgowego. Sąd drugiej instancji pyta, czy decyzja wydana w trybie art. 27 ust. 8 i 8a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu art. 109 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece i może stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej. Pytanie ogranicza się zatem do kwestii, czy powołana wyżej decyzja stanowi tytuł wykonawczy. W swoich rozważaniach Sąd Okręgowy przesądził, że decyzja taka nie jest administracyjnym tytułem wykonawczym. W uzasadnieniu brak jednak jakichkolwiek rozważań odnośnie do tego czy decyzja wydana w trybie art. 27 ust. 8 i 8a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów stanowi tytuł egzekucyjny (następnie wykonawczy) na podstawie art. 777 par. 1 pkt 3 k.p.c. Chociaż Sąd Okręgowy dostrzega potrzebę takich rozważań to ich nie czyni (str. 8 uzasadnienia). W uzasadnieniu przytoczono obszernie fragmenty stanowiska doktryny uzasadniającego celowość zmian dokonanych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2015 r., z przytoczeniem całkowicie zbędnych danych statystycznych. Następnie w uzasadnieniu postanowienia zawarto rozważania dotyczące stanowiska Sądu pierwszej instancji co do możliwości zastosowania w rozpoznawanej sprawie art.

110 pkt 3 u.k.w.h., chociaż przedmiotem pytania prawnego był art. 109 tej ustawy. Część uzasadnienia poświęcono charakterowi postępowania o wpis hipoteki przymusowej do księgi wieczystej – bez związku z problemem postawionym w zagadnieniu prawnym. W efekcie Sąd Okręgowy zamiast przedstawić wywód jurydyczny przemawiający za tezą i przeciw tezie, że decyzja wydana w trybie art. 27 ust. 8 i 8a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu art. 109 ust. 1 u.k.w.h., to ograniczył się do stwierdzenia, że – jak się wydaje - brak przeszkód prawnych, aby wpisać hipotekę przymusową na podstawie decyzji administracyjnej wydanej w trybie art. 27 ust. 8a w związku z ust. 8 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów przy zastosowaniu art. 777 par. 1 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 109 u.k.w.h., która – po myśli tych przepisów – stanowi tytuł wykonawczy w rozumieniu k.p.c. Jednakże, zdaniem Sądu drugiej instancji, wykładnia literalna art. 110 pkt 3 u.k.w.h. (który nie był przedmiotem pytania prawnego), brak regulacji szczegółowej w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów upoważniającej do wpisania hipoteki przymusowej na podstawie ww. decyzji wskazują na brak możliwości dokonania wpisu hipoteki przymusowej. Pomijając już fakt, że Sąd Okręgowy powołuje dwie odrębne od siebie i niezależne podstawy wpisu hipoteki przymusowej, to brak jest rozważań prawnych tego Sądu, w oparciu o które mogłaby zostać dokonana powyższa reasumpcja.

Z tych względów Sąd Najwyższy, wobec niespełnienia przesłanek przewidzianych w art. 390 § 1 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.